

Gazäni halas etmek taryhy missiýadyr

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Gazäni halas etmek taryhy missiýadyr GAZÄNI HALAS ETMEK TARYHY
MISSIÝADYR

Arap ýurtlarynyň palestin hatarlaryny birleşdirme, ýaragy we güýji Palestin hökümetiniň elinde jemleme islegi we iň esasy-da güýji barmy?

Saud Arabystany we Müsür ýaly arap ýurtlarynyň hadysalaryň başlan 7-nji oktýabryndan bäri Gazada boýnuna alan iň uly missiýasy atyşygyň bes edilmegini ýola goýmak we ölmän galan palestinaly raýatlary goramakdyr.

Bolup geçen weýrançylykdan we missiýasyny ýerine ýetirýänçä orta atylan ähli çözgütleri ret eden Ysraýylyň dowam edýän wagşyýana jenaýatlaryndan soň Arap ýurtlary munuň hötdesinden

gelmäge mazaly ýakynlaşdy.

ABŞ-nyň prezidenti Jo Baýden uruşyň soňlandyrylmagyna gönükdirilen üç tapgyrly teklibi hödürledi we bu uruşy soňlandyrjak islendik teklip üns berilmäge mynasypdyr.

Arap ýurtlary-da gürrüňi gidýän teklibe üns bermeli bolar, çünki Gazadaky palestin halky başyndan soňuna çenli bolup geçmeginse hiç hili günäsiniň ýok, çekip-çydap bolmajak, wagşyýana urşuň dowzahynda ýaşaýar.

Amerikan gepleşikleri Kataryň üstünden «Hamas» hereketi bilen geçirilýär, çünki uruşdan öň Gazäni dolandyryýan we girewne alynanlary saklaýan şolardy.

Baýdeniň teklibi Ysraýyla amatly bolarly, çünki ol indi harby taýdan ähli maksatlaryna ýetensoň, Gazadaky ýumurtga togalabermeli derejede hemme zady ýok edensoň, gaza halkyndan 40 müňe golaý adamy öldürensoň, bärde diňe «Hamasyň» elindäki zamuna saklanýanlary halas edäýmek galdy.

Ysraýylyň premýer-ministri Netanýahu «Hamasy» doly ýok etmäge synanyşýandygyny ýanjap aýdýanam bolsa, onuň bu maksadynyň amala aşmagy logiki sebäplerden ötri şübhelidir.

Şonsuzam Palestinadaky bölünişigi güýçlendirmek üçin premýer-ministrlik eden döwründe «Hamasyň» Gazadaky Palestin hökümetine garşy gazaply we gandöküşikli döwlet agdarlyşygyny guramagyna rugsat berenem hut Netanýahunyň özüdi.

Ençeme ýyllaryň dowamynda ysraýyl banklarynyň üsti bilen «hamasçylara» milliardlarça maliýe goldawynyň berilmegine rugsat berenem özüdi, çünki «Hamas» onuň özbaşdak palestin döwletiniň gurulmagyny ret edýän garaýşyna hyzmat edýärdi.

Palestin konfliktine hakyky we durnukly çözgüt gözleýän islendik kişi Gazadaky palestin halkyna hyzmaty birinji derejeli işe öwürmelidir.

Gazadaky palestin halky ençeme ýyl bäri «Hamasyň» demir penjeli we otdan gurşalan dolandyryşynyň astynda ýaşaýar. «Hamasyň» demirden we otdandygyny ony goldaýanlaryň özem bilýär we muňa hiç kim garşy çykmaýar. Gaýtam tersine, «Hamasyň» şeýle teraktlary etmäge hakynyň bardygyny öňe sürýän çykyşlar edilýär, çünki «Hamas» «goranyş», «jihat» we ş.m. şygarlary öňe sürýär. Urşuň gutarmagyndan soňky günüň

netijeleri sebäpli palestini halkyny bu adalatsyzlykdan halas etmek birinji derejeli wezipämiz bolmaly.

Netanyahynyň özem, onuň ekstremistik sagçy hökümeti-de Palestin hökümetiniň Gazäniň dolandyryş edaralaryna gaýdyp gelmegini hiç bir ýagdaýda islemeýär. Arap ýurtlary bolsa diňe şunuň üçin tagalla etmeli. Palestin hökümetiniň Gaza hökümetine gaýdyp gelmegini üpjün etmek halkara konsessiýany döretmäge dyrjaşmaly.

Palestin hökümetiniň gaýdyp gelmegi şularyň amala aşmagy üçin derwaýysdyr: Palestin hatarlaryny birleşdirmek, syýasy karar kabul etme agzybirligini güýçlendirmek, arap halklaryna we ýurtlaryna duşman ähli sebitleýin taslamalaryň boýna dakylan, sebitiň iň köne problemasyna hakyky we durnukly çözgüt döretjek geljekdäki ylalaşyklaryň ýerine ýetirilmegini üpjün etmek.

Şonsuzam Pars aýlagynyň arap ýurtlary jaýlary, ýaşaýyş massiwlerini, hassahanalary, mekdepleri, integrasion infrastruktura bolsun diýip Gazäni gurmak üçin milliardlarça dollar harçlady.

Baýdeniň teklibine görä, Pars aýlagynyň arap ýurtlarynyň Gazäniň täzeden gurulmagyna goşant goşmagy üçin araplara garşy sebitleýin taslamalary amala aşyrmak, bir bitewilikde palestini meselesine hakyky çözgütleri retbedýän ysraýyl agentligine hyzmat etmek maksady bilen her birküç ýyldan bir gezek Gazäni ýakyp-ýumurýan syýasy we harby telbeliklere baş goşulmajakdygynyň kepilligi berilmeli.

Bärde iň esasy sorag şu:

Arap ýurtlarynyň palestin hatarlaryny birleşdirme, ýaragy we güýji Palestin hökümetiniň elinde jemleme islegi we iň

esasysy-da güýji barmy?

Jogap gutarnykly suratda – hawa: islegi we güýji bar, emma muña iň uly garşy çykýanam Ysraýyl we onuň ekstremistik sagçy hökümeti.

Şonuň üçinem atysyk bes edilen badyna 2013-nji ýylda bolşy ýaly taryhy we ynsanperwer missiýa bilen Gazäni özüni we halkyny girewne alýan her dürli ýaragly topardan arassalajak bolmaly.

2013-nji ýylda arap ýurtlary «Arap bahary» diýlip at berilen wakalardan soň Mösür döwletini girewne alanlardan halas etmek we gaýdyp almak babatda mösür halkyny we döwletini goldapdylar.

Munuň özi Obama döwrüniň ABŞ-synyň şol döwür garşy çykandygyna garamazdan üstünlikli amala aşyrylan taryhy missiýady. Emma Mösür bilen Gazäniň arasynda möhüm aýratynlyk bar, olam Mösüriň halas edilmegi missiýasy güýçli goşunyna esaslanypdy, Gazäniň bolsa goşuny ýok.

Göz önüne tutulýan maksat aýdyňlaşandan soň birnäçe päsgelçilikleri aşyp bolar we käbir sebit ýurtlarynyň goldaýan şygarlaryndan, gerekinden artyk çişirmelerinden daşda çözgüde barýan ýollar kesgitlenip bilner.

Orta atylýan şol şygarlaryň köpüsi araplara garşy sebitleýin taslamalar bilen baglanyşykly, onlarça ýyllap syýasy ugurlaryny radikal toparlary arap ýurtlarynyň durnuklylygyny paltalamak üçin ulanmaga synanyşýan käbir günbatarly ýurtlar tarapyndan goldanýan radikal toparlaryň jedelli şygarlarydyr.

Gaza barada aýdanymyzda bolsa, şeýle çözgüt durmuşa geçirilmedik ýagdaýynda, Gazada birnäçe ýyldan ýene şeýle senariler gaýtalanar durar.

Radikal toparlaryň tebigatyna, öňe sürýän pikirlerine, düşüňjelerine we syýasy baglanyşyklaryna, taryhyň logikasyna, sebitleýin we halkara güýç deňagramlylyga dogry düşünilmese hem-de käbir hasaplar çuň we çynlakaý barlaglaryň tegelek stoluna goýulmasa Gazada ertirki gün nämeleriniň boljagyny çaklamak kyn däl.

Gazäniň başdan geçiren aýylganç tragediýasy dünýäde ysraýylly ganojaklara gahar-gazap we garawsyz palestin halkyna duýgudaşlyk döretdi. Ony bu aýylgançlykdan halas etmek iň uly we hökmany missiýadyr.

Abdylła UTAÝBI,

Saud Arabystanly žurnalist, yslamy akymlar boýunça ylmy-

barlagçy.

Ýekşenbe, 02.06.2024 ý. Publisistika